C/2025/2955

16.6.2025

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse

Handlingsplan for forstærket samarbejde mellem civilsamfundsorganisationer i Den Europæiske Union og Kasakhstan i forbindelse med gennemførelsen af den nye strategi for Centralasien og Global Gateway

(initiativudtalelse)

(C/2025/2955)

Ordfører: **Dumitru FORNEA**

Rådgiver	Igor ZUBCU
Plenarforsamlingens beslutning	17.1.2024
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 52, stk. 2
	Initiativudtalelse
Kompetence	Sektionen for Eksterne Forbindelser
Vedtaget i sektionen	11.2.2025
Vedtaget på plenarforsamlingen	26.3.2025
Plenarforsamling nr.	595
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	147/0/3

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. EØSU er bevidst om, at der er gode muligheder for at udvide EU's forbindelser med Kasakhstan på grundlag af den indbyrdes økonomiske og handelsmæssige afhængighed, der allerede findes på visse områder, såsom investeringer i energi og logistik. Det er imidlertid vigtigt at sikre, at der inden for rammerne af disse forbindelser gives prioritet til bæredygtighed, menneskerettigheder og inklusion, og at de er i tråd med EU's værdier og strategiske mål. For at fremme et afbalanceret og gensidigt fordelagtigt samarbejde er det vigtigt, at forbindelserne mellem EU og Kasakhstan er så diversificerede som muligt inden for forskellige aktivitetsområder, og at de omhyggeligt integrerer miljømæssige, sociale og geopolitiske hensyn.

1.2. EØSU støtter udviklingen af den civile og sociale dialog i den centralasiatiske region og mener, at den bør formaliseres, eftersom civilsamfundet i regionen forfølger dette mål. Dette bør ske i tråd med den gode praksis, der anvendes i forbindelserne med det organiserede civilsamfund på Vestbalkan og i en vis grad inden for Østpartnerskabet.

1.3. Kasakhstan og Usbekistan er de lande, der nemmest og hurtigst kan tilpasse sig EU, hvad angår støtteprogrammerne for social og civil dialog. Derudover har de allerede erfaringer hermed takket være deres deltagelse i det årlige civilsamfundsforum mellem EU og Centralasien.

1.4. EØSU er overbevist om, at den udvidede partnerskabs- og samarbejdsaftale og Global Gateway ikke vil kunne gennemføres i Kasakhstan og i Centralasien generelt, medmindre civilsamfundsorganisationerne inddrages heri, og der findes en klar finansiel komponent til støtte for foranstaltningerne i kapitel 5, artikel 251, i den udvidede partnerskabs- og samarbejdsaftale.

1.5. Udvalget er også overbevist om, at forbindelserne mellem det organiserede civilsamfund i EU og Kasakhstan kan udvikles på en struktureret måde inden for rammerne af en handlingsplan med flere prioriteter og i tråd med målene i den nye EU-strategi for Centralasien. Der skal ydes finansiering gennem Global Gateway-initiativet med et forholdsmæssigt nationalt bidrag fra landene i denne region og andre internationale donorer. **Handlingsplanen bør have følgende prioriteter:**

— Der bør sikres løbende uafhængig overvågning, evaluering og gennemførelse af a) arbejdstagernes vilkår, respekten for arbejdstagernes rettigheder og fagforeningernes aktiviteter, b) respekten for menneskerettigheder og ikkeforskelsbehandling, c) pressefriheden og d) retssikkerheden og respekten for retsstatsprincippet.

— Der bør oprettes en civilsamfundsplatform mellem EU og Centralasien baseret på modellen for og erfaringerne med de civilsamfundsfora i EU og Centralasien, som EU-institutionerne regelmæssigt har organiseret, og på den gode praksis, der er blevet udviklet af EØSU og Østpartnerskabets civilsamfundsforum.

— Det er yderst vigtigt at inddrage civilsamfundsorganisationer i bestræbelserne på at fremme aftalememorandummet mellem EU og Kasakhstan om et strategisk partnerskab vedrørende råstoffer, batterier og vedvarende brint. Deres engagement kan også være med til at sikre overensstemmelse med målene for bæredygtig udvikling (verdensmålene), navnlig mål 7 (ren energi til en overkommelig pris), mål 12 (ansvarligt forbrug og ansvarlig produktion) og mål 13 (klimaindsats), da det bidrager til vurderingen af projekternes bæredygtighed og due diligence-forpligtelser i henhold til EU's og OECD's standarder.

— EU kan også være med til at understøtte udviklingen og konsolideringen af civilsamfundet i Kasakhstan ved at oprette et program for udveksling af erfaringer mellem tjenestemænd inden for forvaltningen og ansatte i retsvæsenet i Kasakhstan med deltagelse af Det Europæiske Institut for Offentlig Administration i Maastricht og Det Europæiske Center for Dommere og Advokater i Luxembourg.

— EU-institutionerne bør ligeledes støtte udviklingen af civilsamfundet i Kasakhstan ved at øge uddannelsesmulighederne for unge kasakhere gennem Erasmus-programmet, som allerede har gjort det nemmere at uddanne nye civilsamfundsrepræsentanter og således har bidraget til en bedre forståelse af EU's principper og værdier. De unge fra EU-medlemsstaterne, der tager til Kasakhstan for at læse, spiller tilmed en vigtig rolle med hensyn til at styrke det bilaterale samarbejde på grundlag af gensidig forståelse og respekt.

2. **Generelle bemærkninger**

2.1. I denne udtalelse fokuseres der på at styrke samarbejdet mellem EU og Kasakhstan, navnlig på områder af interesse for det organiserede civilsamfund. I den forbindelse skal der tages hensyntagen til de prioriteter og muligheder, der følger af gennemførelsen af den nye EU-strategi for Centralasien og Global Gateway-initiativet.

2.2. Partnerskabet med EU udgør fortsat en hjørnesten i Kasakhstans udenrigspolitik, og Kasakhstan er det første land i den centralasiatiske region, der har undertegnet en udvidet partnerskabs- og samarbejdsaftale med EU, som skal fremme et tættere samarbejde inden for vigtige sektorer, såsom handel, investeringer, energi, landbrug og konnektivitet.

2.3. EU er Kasakhstans vigtigste handelspartner. I 2023 nåede de europæiske investeringer i Kasakhstan op på 170 mia. EUR, og EU's varehandel med Kasakhstan beløb sig til i alt 42,4 mia. EUR, hvilket udgør en stigning på 5,6 % sammenlignet med 2022. EU's eksport beløb sig til 12,1 mia. EUR, hvilket er en stigning på 17,2 % sammenlignet med 2022, og importen fra Kasakhstan nåede op på 30,3 mia. EUR (svarende til en stigning på 1,6 % sammenlignet med 2022) ([1]).

2.4. Samhandelen mellem Kasakhstan og EU omfatter en betydelig eksport af energi og import af maskiner og udstyr. Kasakhstan er nummer 12 i verden, når det gælder oliereserver. Omkring 13 % af EU's behov for olie dækkes af olie fra dette land.

([1]) https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/kazakhstan_en.

2.5. Kasakhstan spiller også en strategisk rolle, hvad angår kritiske råstoffer, da landet besidder 33 af de 34 råstoffer, som udpeges i Kommissionens forordning om kritiske råstoffer. Af disse er 19 i øjeblikket i produktion, og det bekræftes, at yderligere 14 vil blive udvundet i fremtiden, hvilket gør Kasakhstan til en vigtig partner for EU, når det handler om at sikre en stabil forsyning af vigtige materialer til energiomstillingen og sektorer for avanceret teknologi.

2.6. Med henblik herpå undertegnede EU og Kasakhstan den 7. november 2022 et aftalememorandum om et strategisk partnerskab vedrørende råstoffer, batterier og vedvarende brint ([2]) med det formål at intensivere samarbejdet på dette område dels for kraftigt at forøge investeringerne inden for de områder, der er omfattet af dette aftalememorandum, dels for at øge deltagelsen i innovations- og forskningsprogrammer.

2.7. Kasakhstan »bygger broer« mellem Asien og Europa ved at udvikle konnektiviteten og transportnettet. I alt krydser 13 internationale transportkorridorer Kasakhstan, herunder fem jernbanekorridorer og otte vejkorridorer. Midterkorridoren har et stort potentiale til at blive en vigtig handelsforbindelse. Kasakhiske og udenlandske luftfartsselskaber flyver til 132 destinationer i 32 lande, hvilket skaber konnektivitet mellem Centralasien og Europa.

2.8. Med udgangspunkt i EU- og EBRD-undersøgelsen *Sustainable Transport Connections between Europe and Central Asia* ([3]) og i anledning af gennemførelsen af Global Gateway-initiativet var Astana den 12. juni 2024 vært for lanceringen af koordineringsplatformen for den transkaspiske internationale transportrute (TITR).

2.9. Platformen er udformet med henblik på at fremme projekter langs den transkaspiske internationale transportrute og samler donorer, investorer, interessenter og støttemodtagere, der er involveret i denne transportrute. Disse omfatter de fem centralasiatiske lande, Armenien, Aserbajdsjan, Georgien, Tyrkiet, Kommissionen og EU, medlemsstaterne, Den Europæiske Investeringsbank, Den Europæiske Bank for Genopbygning og Udvikling, Verdensbanken og Den Asiatiske Udviklingsbank.

2.10. Før Ruslands angrebskrig mod Ukraine fungerede den nordeurasiske korridor som den vigtigste rute, der forbinder Europa med Asien over land, men i undersøgelsen peges der på den transkaspiske internationale transportrute som et alternativ. Derudover anbefales det i undersøgelsen at prioritere investeringer i Kasakhstan, der skal modernisere jernbaneinfrastrukturen.

2.11. Kasakhstan er medlem af Den Eurasiske Økonomiske Union, der ledes af Rusland. Stærke økonomiske bånd mellem Kasakhstan og EU kan fremme landets økonomiske stabilitet og indirekte gavne Rusland ved at styrke Den Eurasiske Økonomiske Union og dens medlemsstaters økonomier. I betragtning af EU's sanktioner mod Rusland som følge af landets invasion af Ukraine har der været bekymring over, at Rusland anvender nabolande, herunder Kasakhstan, som alternative eksportruter eller som mellemled for at få adgang til varer, der er underlagt restriktioner. Denne stigning i handelsmængden kan give Rusland mulighed for at omgå sanktionerne.

3. **Særlige bemærkninger**

3.1. ***Civilsamfundet i Kasakhstan — de retlige og institutionelle rammer. Offentligt engagement og høring af civilsamfundet***

3.1.1. I de seneste 30 år er der blevet iværksat nye og ret vigtige NGO-initiativer i Kasakhstan, hvoraf de fleste er velfungerende og tilvejebringer et bredt udbud af tjenester til samfundet. I praksis har nogle af civilsamfundsinitiativerne en vis indflydelse på det politiske, sociale, økonomiske, kulturelle og humanitære liv i Kasakhstan.

([2]) https://primeminister.kz/en/news/kazakhstan-and-eu-sign-strategic-partnership-document-8103856.
([3]) https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/international-relations/study-sustainable-transport-connections-central-asia_en.

3.1.2. Ved præsidentielt dekret nr. 341 af 2. juni 2020 blev der godkendt et strategisk dokument, hvori hovedlinjerne i civilsamfundets udvikling på lang sigt fastlægges — *The concept for the development of civil society in the Republic of Kazakhstan for 2020-2030* — sammen med nye tilgange til ændringer i den civile sektors aktiviteter. Konceptet vil blive implementeret i to faser — den første fase strækker sig fra 2020 til 2025 og den anden fase fra 2026 til 2030.

3.1.3. Den 29. december 2021 trådte Kasakhstans lov om kommissæren for menneskerettigheder i kraft. Loven regulerer aspekter af menneskerettighedsaktiviteter, der udføres af menneskerettighedsforkæmpere, garantier for menneskerettighedsforkæmperes rettigheder og frihedsrettigheder samt måden, hvorpå en mekanisme til beskyttelse af mennesker, der udfører menneskerettighedsaktiviteter, oprettes, fungerer og overvåges.

3.1.4. Den 3. januar 2021 blev der i Kasakhstan vedtaget en lov om indførelse af ændringer og tilføjelser til visse af Kasakhstans retsakter om offentlige råds aktiviteter. I forbindelse med nedsættelsen af offentlige råd blev der arbejdet på at sikre, at repræsentanter for aktive NGO'er, politiske partier og civile aktivister inddrages.

3.1.5. I december 2021 blev der i Kasakhstan vedtaget en lov om indførelse af ændringer og tilføjelser til visse af Kasakhstans retsakter om forbedring af den civile retsplejelovgivning og etablering af institutioner for udenretslig og præjudiciel bilæggelse af tvister (om mægling).

3.1.6. Den 4. juli 2022 undertegnede Kasakhstans præsident loven om frivilligt arbejde og velgørenhedsaktiviteter, der omfatter ændringer vedrørende statslige sociale ordninger og tilskudsfinansiering. I dag er der ca. 200.000 aktive frivillige, og mere end 65 000 frivillige er registreret på webstedet Qazvolunteer.kz.

3.1.7. I 2022 blev Den Kasakhiske Nationalkongres *(Kurultai)* oprettet under ledelse af Kasakhstans præsident. Der er tale om et rådgivende organ, der har som erklæret hovedformål at udvikle idéer og foranstaltninger til videreudvikling af social indflydelse ([4]).

3.1.8. Den 2. oktober 2023 blev Kasakhstans lov om offentlig kontrol vedtaget. I loven understreges betydningen af borgernes deltagelse i den offentlige forvaltning og af sikringen af gennemsigtighed i denne. I loven foreslås der mekanismer, der gør det muligt for offentligheden at deltage aktivt i overvågningen af offentlige myndigheders aktiviteter.

3.1.9. Landets nuværende ledere indførte i 2019 begrebet »en lyttende stat« som en metode til hurtigt at reagere på »konstruktiv kritik og forslag fra borgerne«. Nogle af værktøjerne i dette initiativ omfatter onlineandragender og folkeafstemninger. Behandling af et onlineandragende kræver, at der indsamles 50 000 underskrifter. Repræsentanter for civilsamfundet er enige om, at dette instrument fungerer godt. Der er dog planlagt visse ændringer, navnlig med hensyn til det antal underskrifter, der kræves for, at et andragende anerkendes som værende gyldigt. Der findes på nuværende tidspunkt ikke nogen officielle tal, men nogle repræsentanter mener, at der vil være behov for 150 000 underskrifter, hvilket vil være yderst vanskeligt at opnå i så stort et land med en befolkning på 20 millioner, der er ulige fordelt i landet.

3.1.10. Desuden kan alle borgere sende onlineforespørgsler til myndighederne på webportalen eOtinish ([5]). Kasakhiske repræsentanter sagde under et møde i forbindelse med informationsrejsen, at værktøjet fungerer meget godt, selv om kvaliteten af svarene ikke altid er tilfredsstillende.

3.1.11. Den 6. oktober 2024 afholdt regeringen en folkeafstemning om opførelsen af et atomkraftværk. NGO'er og borgere udtrykte bekymring over, hvem der skal finansiere så stort et projekt, og at Kasakhstan ikke alene kan finansiere opførelsen over sit statsbudget. Desuden syntes befolkningen at være mere bekymret over eventuelle mangler i forbindelse med projektet (korruption, inkompetence, bureaukrati) end over det forhold, at der er tale om et atomkraftværk.

3.1.12. Grundlaget for samarbejdet mellem civilsamfundet i hhv. EU og Kasakhstan er den udvidede partnerskabs- og samarbejdsaftale, ifølge hvilken (kapitel 5, artikel 251) parterne skal fortsætte og styrke deres dialog i form af møder og høringer og samarbejde om civilsamfundets rolle.

([4]) https://quryltai.kz.
([5]) https://eotinish.kz/kk.

3.1.13. EØSU's delegation har mødtes med en civilsamfundsorganisation, der overvåger gennemførelsen af aftalememorandummet mellem EU og Kasakhstan om et strategisk partnerskab vedrørende råstoffer, batterier og vedvarende brint. Repræsentanter for denne organisation har antydet, at det er vanskeligt at indhente pålidelige oplysninger, da aftalememorandummet indeholder en klausul om både fortrolighed og gennemsigtighed.

3.1.14. Ekspertisen i civilsamfundet er koncentreret i de store byer, navnlig Astana og Almaty, og er fraværende i landdistrikterne. Som følge heraf er det vanskeligt at udføre miljøkonsekvensvurderinger i regionerne. Samtidig vokser de unges deltagelse i civilsamfundsorganisationer, og civilsamfundsinitiativer får opbakning.

3.2. *Politikker for arbejdskraftmigration i Kasakhstan*

3.2.1. Kasakhstan har undertegnet erklæringen om en koordineret migrationspolitik mellem medlemsstaterne i Fællesskabet af Uafhængige Stater. Kasakhstan har ratificeret konventionen om vandrende arbejdstageres og deres familiemedlemmers retsstilling i landene i Fællesskabet af Uafhængige Stater (SNG) [6]. Kasakhstans regering har ligeledes undertegnet aftaler om vandrende arbejdstageres og deres familiemedlemmers retsstilling og om samarbejde om bekæmpelse af ulovlig arbejdskraftmigration fra tredjelande.

3.2.2. Kasakhstans lov om befolkningsmigration er det vigtigste retlige instrument. I overensstemmelse med Kasakhstans lov om beskæftigelse fastsætter den kasakhiske regering årligt en kvote for tiltrækning af udenlandsk arbejdskraft til at udføre arbejde i Kasakhstan. For 2024 blev der godkendt en kvote på 0,23 % af den erhvervsaktive befolkning i landet.

3.2.3. I 2023 faldt arbejdsløsheden i landet fra 4,9 % til 4,7 % sammenlignet med 2022. Landet udveksler mest arbejdskraft med SNG-landene. Andelen af indrejser fra og udrejser til SNG-landene var på henholdsvis 89,7 % og 70,6 %.

3.3. *Ungdomspolitikken i Kasakhstan*

3.3.1. Kasakhstans fremskridt, når det gælder ungdomspolitisk engagement, skaber betydelige muligheder for samarbejde med EU. Da Kasakhstan fortsat har styrkelse af de unges indflydelse gennem sit ungdomspolitiske koncept 2023-2029 som prioritet, er rammen i tråd med EU's forpligtelse til at fremme aktivt medborgerskab, social inklusion og bæredygtig udvikling blandt de unge.

3.3.2. Partnerskaber med EU's ungdomsparlamenter kan lette udvekslingsprogrammer, fælles møder og mentorordninger med medlemmer af Europa-Parlamentet, berige unge kasakheres erfaringer på lovgivningsområdet og fremme forståelsen af EU's praksis for repræsentativt demokrati.

3.4. *Erhvervslivet*

3.4.1. Alle virksomheder skal søge om medlemskab af Atameken (Kasakhstans handelskammer) og betale et relativt højt medlemskontingent. Atameken og forskellige erhvervsorganisationer fra EU støtter en styrkelse af de økonomiske og handelsmæssige forbindelser mellem Kasakhstan og EU.

3.4.2. Visumpligten for kasakhiske virksomheder og foretagender, der rejser ind i EU, er en administrativ byrde og er ofte årsag til, at de ikke deltager i EU's erhvervsfora og -arrangementer. I den forbindelse mener virksomhederne, at en forenkling af visumreglerne ville være et vigtigt skridt i retning af ikke blot mellemfolkelige kontakter, men også kontakter mellem virksomheder.

[6] Fællesskabet af Uafhængige Stater.

3.5. *Fagforeninger*

3.5.1. Ifølge loven kan fagforeninger organisere strejker, men først efter at de sædvanlige procedurer (voldgift og mægling) er afsluttet. Myndighederne skal underrettes, hvis der er planer om strejke eller forsamling, og kun 5 % af møderne ender med at blive godkendt, hvilket i væsentlig grad begrænser arbejdstagernes rettigheder til at deltage i fredelige forsamlinger. Fagforeningerne er uafhængige, men har kun få medlemmer fra offentlige institutioner. Det er afgørende at styrke de kollektive forhandlingsmekanismer for at øge fagforeningernes indflydelse, forbedre arbejdstagerrepræsentationen og finde en løsning på den begrænsede deltagelse.

3.5.2. I 2014 blev der fremlagt en lov om fagforeninger, men dens udformning fik det internationale samfund til at rynke brynene. Bekymringerne blev dog manet til jorden, efter at fagforeningerne fik lov til at foreslå større ændringer til den foreslåede lovgivning. I regionerne ser de udøvende organer ofte bort fra fagforeningernes forslag og anbefalinger. Der findes stadig udfordringer, når det gælder foreningsfrihed.

3.5.3. Det skal bemærkes, at Kasakhstan ifølge IFS' globale rettighedsindeks i 2024 har en vurdering på 5, hvilket svarer til, at arbejdstagernes rettigheder ikke er sikret, og at landet dermed er et af de værste lande i verden at være arbejdstager i ([7]). På en sådan baggrund hvor der helt tydeligt er tale om skrøbelige rettigheder for arbejdstagere og almindelige fagforeningsaktiviteter, skal et øget samarbejde mellem civilsamfundsorganisationer i Den Europæiske Union og Kasakhstan nødvendigvis bygge på fuld respekt for arbejdstagernes og de uafhængige fagforeningers rettigheder.

3.6. *Menneskerettigheder og ikkeforskelsbehandling*

3.6.1. Menneskerettighedsorganisationer har fremhævet både fremskridt og aktuelle udfordringer, når det gælder Kasakhstans resultater med hensyn til menneskerettigheder. Selv om de har konstateret forbedringer på områder som f.eks. juridiske reformer og bestræbelser på at modernisere det politiske landskab, har de også udtrykt bekymring over tilbageslag på visse centrale områder som beskyttelse af borgerlige frihedsrettigheder og ytringsfrihed. På trods af iværksættelsen af reformer til styrkelse af demokratiet, er resultaterne fortsat sporadiske, når det gælder om at skabe håndgribelige og konstante fremskridt.

3.6.2. Der er meget langt mellem teori og praksis, til trods for at den eksisterende lovgivning giver mulighed for fredelige protester og sikrer forsamlingsfrihed. Grupper, der ønsker at organisere en protest, behøver ikke længere en forhåndsgodkendelse fra den lokale kommune (Akimat), men skal blot underrette myndighederne herom. I de fleste tilfælde modtager arrangøren af en protest imidlertid et svar om, at pladsen enten allerede er blevet reserveret af en anden civilsamfundsorganisation (som regel en statsligt organiseret ikkestatslig organisation – GONGO), eller at det offentlige rum, hvor protesten eller arrangementet skal finde sted, er spærret som følge af anlægsarbejde. Det viser sig så siden hen, at der ikke afholdes noget arrangement på det pågældende sted.

3.6.3. I de seneste år er en række tilfælde af kønsbaseret vold blevet udstillet i de kasakhiske medier via livestreamede retssager, hvilket har sat emnet i centrum for den offentlige debat. I den sammenhæng blev der efterfølgende vedtaget en lov i april 2024, som skærper straffen for vold i hjemmet, syv år efter den blev afkriminaliseret.

3.6.4. Kvinder er underrepræsenterede i offentlige embeder. Ifølge valgloven i Kasakhstan skal 30 % af parlamentsmedlemmerne udgøres af kvinder, unge eller personer med handicap. I indeværende valgperiode er 20 % af medlemmerne af senatet og 18,4 % af medlemmerne af repræsentanternes hus (Mazhilis) kvinder ([8]).

3.6.5. Efter hændelserne i januar 2022 er muligheden for at arrangere en protestmarch blevet drastisk indskrænket, og myndighederne har en tendens til at opløse selv små forsamlinger bestående af nogle få personer. Aktivister bemærker også, at ofrene for vold mod protestdeltagere under arrangementer ikke er blev ydet retfærdighed. Den seneste større protestmarch blev afholdt i Almaty i februar 2022 til støtte for Ukraine, efter at landet var blevet invaderet af Rusland, og der har siden blot fundet få protester sted.

3.6.6. For at hjælpe personer med handicap har civilsamfundsorganisationer lanceret et initiativ kaldet *Accessible Kasakhstan*. Dette onlineværktøj viser graden af faciliteters og tjenesters tilgængelighed for personer med handicap i byområder ([9]).

([7]) https://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/2024_ituc_global_rights_index_en.pdf.
([8]) https://data.ipu.org/parliament/KZ/KZ-UC01/.
([9]) https://www.unicef.org/kazakhstan/en/stories/paving-accessible-path-future.

3.6.7. LGBTIQ-aktivisme er i større udstrækning tilladt end i andre centralasiatiske lande. Traditionelt set har den kasakhiske nomadiske befolkning været fordomsfri og åben over for at acceptere forskelle. Situationen for LGBTIQ-personer er blevet betydeligt forværret som følge af russisk propaganda og stigmatisering. Transpersoner tvinges til at undergå kirurgiske indgreb på deres kønsorganer, hvis de ønsker at få deres nye køn anerkendt på deres identitetskort ([10]). Forslaget om at fremlægge anti-LGBTIQ-lovgivning i stil med den, der gælder i Rusland, er ikke blevet ført ud i livet.

3.7. *Medie- og pressefrihed*

3.7.1. Ifølge pressefrihedsindekset rangerede Kasakhstan i 2024 som nr. 142 ud af 180 lande sammenlignet med en plads som nr. 134 i 2023. Regeringen udøver betydelig kontrol over medielandskabet: Ca. 90 % af medierne er statsstøttede. Den uafhængige presse kæmper med at finde bæredygtig finansiering. I nogle tilfælde sponsoreres den af velkendte mærker, der ønsker at fremme deres omdømme.

3.7.2. Den nyligt bebudede nye medielovgivning giver anledning til bekymring blandt journalister og mediefolk, da den anses for at være ret restriktiv. Desuden er en række foranstaltninger vedrørende udenlandske journalisters adgang til Kasakhstan ved at blive drøftet.

3.7.3. Kasakhstans medie- og informationslovgivning foreskriver en vis grad af kontrol med medieindhold. Ifølge medieloven skal alle medieforetagender registreres, og regeringen bevarer retten til at suspendere eller tilbagekalde deres licens i tilfælde af offentliggørelse af følsomme oplysninger.

3.7.4. Civilsamfundet rapporterer, at der er en begrænset retlig ramme for adgang til oplysninger af offentlig interesse på trods af indførelsen af digitale teknologier og deres indflydelse på forvaltningen og de offentlige tjenester. Mange af de oplysninger, som offentligheden anmoder om, såsom budgetoplysninger, er ikke tilgængelige for journalister og borgere, ligesom offentligheden kun har adgang til få af de møder, der afholdes hos de statslige myndigheder.

3.7.5. Der findes en enorm mængde russisk propaganda, og den har en usædvanlig stor indvirkning, bl.a. fordi størstedelen af befolkningen taler russisk. Siden krigens begyndelse i Ukraine har der været en betydelig stigning i antallet af falske nyheder og propaganda. De offentlige institutioner synes ikke at træffe de nødvendige foranstaltninger for at modarbejde det.

3.8. *Retlige anliggender*

3.8.1. I Centralasien anses Kasakhstans retssystem for at være bedre end retssystemet i andre lande i regionen. Det forhold, at de fleste juridiske oplysninger foreligger på russisk, skaber et informationsvakuum for den kasakhisktalende del af befolkningen. Der har også været klager over en for høj grad af politisk afhængighed mellem dommere, anklagere og politiet.

3.8.2. Kasakhstans forfatningsdomstol blev oprettet i 2023. Alle dens procedurer gennemføres online. Repræsentanter for statslige organer og borgere, der har indbragt en sag for domstolen, indbydes til retsmøderne. Forfatningsdomstolen fungerer som mægler og en mekanisme for hurtig reaktion. Den har en forebyggende rolle og overvåger samtidig gennemførelsen af afgørelser.

3.8.3. Stigningen i antallet af sager, der indbringes for de civile domstole, vidner om en stigning i befolkningens tillid til retssager på dette niveau. Situationen ser anderledes ud, når det gælder straffesager, hvor der klages over visse tilfælde af repression. En af de internationalt kendte sager vedrører aktivisten Zhanbolat Mamai, et fremtrædende medlem af oppositionen, der er anklaget for at have organiseret masseoptøjer i Almaty under protesterne i januar 2022.

3.8.4. I udtalelse nr. 11/2023 (Kasakhstan), der blev vedtaget den 28. marts 2023 af arbejdsgruppen om vilkårlig tilbageholdelse ved FN's Menneskerettighedsråd, hedder det, at frihedsberøvelsen af Zhanbolat Mamai er i strid med artikel 3, 9, 19 og 20 i verdenserklæringen om menneskerettigheder og artikel 9, stk. 1, og artikel 19 og 21 i den internationale konvention om borgerlige og politiske rettigheder.

([10]) https://www.rferl.org/a/fighting-for-identity-kazakh-laws-make-life-difficult-for-transgender-community/30774062.html.

4. **Handlingsplan for forstærket samarbejde mellem civilsamfundsorganisationer i Den Europæiske Union og Kasakhstan**

4.1. EØSU er overbevist om, at den udvidede partnerskabs- og samarbejdsaftale og Global Gateway ikke vil kunne gennemføres i overensstemmelse med EU's standarder i Kasakhstan og Centralasien generelt, medmindre civilsamfundsorganisationerne inddrages heri, og EU-institutionerne afsætter en klar finansiel komponent til støtte for de foranstaltninger, der fastsættes i kapitel 5, artikel 251, i den udvidede partnerskabs- og samarbejdsaftale.

4.2. Udvalget er også overbevist om, at forbindelserne mellem det organiserede civilsamfund i EU og Kasakhstan kan udvikles på en struktureret måde inden for rammerne af en handlingsplan med flere prioriteter og i tråd med målene i den nye EU-strategi for Centralasien. Der skal ydes finansiering gennem Global Gateway-initiativet med et forholdsmæssigt nationalt bidrag fra landene i regionen og andre internationale donorer.

4.3. Der bør oprettes en civilsamfundsplatform mellem EU og Centralasien baseret på modellen for og erfaringerne med de fora for civilsamfundet i EU og Centralasien, som EU-institutionerne regelmæssigt har organiseret, og på den gode praksis, der er blevet udviklet af EØSU og Østpartnerskabets civilsamfundsforum.

4.4. Kasakhstan og Usbekistan er udviklede lande, der har den nødvendige finansielle og administrative kapacitet til at sikre, at der etableres en institutionel ramme for forbindelserne mellem civilsamfundsorganisationer i Centralasien og EU.

4.5. Oprettelsen af nationale civilsamfundsplatforme i disse stater vil udgøre et vigtigt skridt hen imod oprettelsen af en civilsamfundsplatform mellem EU og Centralasien, som vil gøre det muligt at føre en løbende, struktureret dialog mellem civilsamfundsrepræsentanter fra EU-medlemsstaterne og de centralasiatiske stater.

4.6. Denne strukturerede måde at skabe kontakter mellem civilsamfundsrepræsentanter fra disse to regioner i verden på kan give betydelige fordele med hensyn til at styrke de økonomiske, handelsmæssige, sociale og kulturelle forbindelser, lette udvekslingen af erfaringer og god praksis og dermed skabe de rette forudsætninger for bedre koordinering og synkronisering af tiltag på verdensplan.

4.7. Aftalememorandummet mellem EU og Kasakhstan om et strategisk partnerskab vedrørende råstoffer, batterier og vedvarende brint er ikke blot et vigtigt værktøj til at tiltrække investeringer til disse områder af strategisk interesse for underskriverne af denne aftale, men også en mulighed for at inddrage det organiserede civilsamfund i vurderingen af projekters bæredygtighed og due diligence-forpligtelser i overensstemmelse med FN's verdensmål for bæredygtig udvikling, navnlig mål nr. 7, 12 og 13, og de standarder, som EU og OECD har vedtaget.

4.8. EU kan også være med til at fremme forbedrede institutionelle rammer til fordel for et stærkt og uafhængigt civilsamfund i Kasakhstan ved at oprette et program for udveksling af erfaringer mellem tjenestemænd inden for forvaltningen og ansatte i retsvæsenet i Kasakhstan med deltagelse af Det Europæiske Institut for Offentlig Administration i Maastricht og Det Europæiske Center for Dommere og Advokater i Luxembourg.

4.9. Efter at have holdt møder med repræsentanter for civilsamfundet og forfatningsdomstolen konstaterede den EØSU-delegation, der besøgte Kasakhstan, at mange af de situationer, som menneskerettighedsorganisationer havde rapporteret om, kunne have været undgået, hvis visse statslige repræsentanter i den offentlige forvaltning eller retssystemet havde fået en faglig uddannelse og haft en tankegang, som var i tråd med bedste praksis i OECD-landene.

4.10. Der rapporteres f.eks. om mangler i uddannelsen af dommere, navnlig på grund af forvirring omkring den juridiske terminologi, da uddannelsesforløbene for dommere stadig er baseret på pædagogiske metoder og undervisningsmateriale fra det tidligere sovjetiske system eller det nuværende russiske system, uden at der tages behørigt hensyn til behovet for, at dommere og sagens parter i højere grad interagerer på kasakhisk.

4.11. EU-institutionerne kan ligeledes støtte udviklingen af civilsamfundet i Kasakhstan ved at øge uddannelsesmulighederne for unge kasakhere gennem Erasmus+-programmet, som allerede har gjort det nemmere at uddanne nye civilsamfundsrepræsentanter og dermed bidraget til en bedre forståelse af EU's principper og værdier. De unge fra EU-medlemsstaterne, der tager til Kasakhstan for at læse, spiller tilmed en vigtig rolle med hensyn til at styrke det bilaterale samarbejde på grundlag af gensidig forståelse og respekt.

4.12. Universiteter i Kasakhstan er interesserede i at give deres studerende øgede muligheder for at deltage i internationale udvekslingsprogrammer med lignende videregående uddannelsesinstitutioner i EU. Denne interesse understøttes af det forhold, at universiteterne har erfaringer med og kapacitet til at forvalte Erasmus-projekter i tråd med EU's procedurer.

Bruxelles, den 26. marts 2025.

Oliver RÖPKE

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg